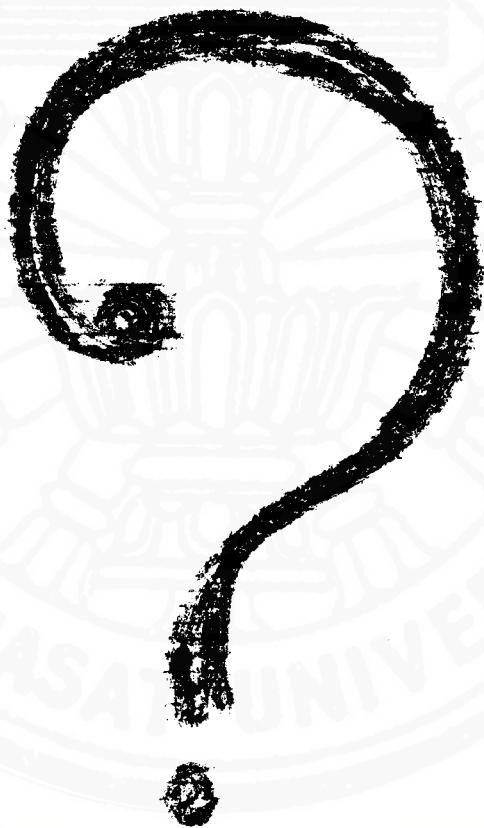

นิยามของความรู้

วรพล พรมิกบุตร

สังคมสมัยใหม่มีเงื่อนไขเอื้ออำนวยให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของคนผ่านกลไกขององค์กรทางสังคมแบบรูปนัย (*Formal organization*) ไม่ว่ากิจกรรมทางสังคมนั้นจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา การศึกษา สาธารณสุข หรือสันทนาการ เป็นต้น องค์กรรูปนัยชนิดสำคัญซึ่งได้รับการจัดตั้งให้มีกลไกดำเนินกระบวนการศึกษาในสังคมปัจจุบัน คือสถาบันทางวิชาการ รูปแบบที่สำคัญขององค์กรที่เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางวิชาการในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ โรงเรียนและมหาวิทยาลัย องค์กรเหล่านี้มีบุคลากร ทรัพยากรและกลไกในการจัดการและดำเนินกระบวนการศึกษาซึ่งมักเรียกว่า “การศึกษาอย่างเป็นทางการ” (*Formal education*)

พวกเรามีส่วนใหญ่ใช้ชีวิตเสี้ยวสำคัญส่วนหนึ่งอยู่ภายในการและของกระบวนการศึกษาอย่างเป็นทางการ โดยมักจะมีความเข้าใจร่วมกันเป็นอัตโนมัติว่า เวลาที่สูญเสียไปในช่วงชีวิตเสี้ยวหนึ่นถูกใช้เพื่อแสวงหาและสะสม “ความรู้” อันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตต่อไปในสังคม

คนจำนวนมากในสังคมสมัยใหม่มีชีวิตเสี้ยวสำคัญผูกพันใกล้ชิดกับกระบวนการเรียนรู้ ถ้าหากเราเริ่มนับคริสต์ศักราชที่ 17 ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมสมัยใหม่ช่วงระยะเวลาสองร้อยกว่าปีที่ผ่านไปนั้นก็เป็นช่วงเวลาแห่งการสร้างและสะสมความรู้ต่าง ๆ มากตามยุคชาติ แต่ถ้าหากคนในสังคมสมัยใหม่อย่างพวกเรากลุ่มนี้ตั้งคำถามอย่างกระทันหันว่าความรู้คืออะไร? หลายคนจะงุนงงไม่แน่ใจ มันมาย ในสังคมสมัยใหม่อ้าวใช้ชีวิตเสี้ยวสำคัญร่วมดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ หรือแม้แต่อ้าจะจะมีชีวิตเกี่ยวข้องพัวพันอยู่กับความรู้ตลอดเวลา แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าพวกเขาระบุณต์ดูดี สามารถกำหนดนิยามของความรู้ให้ได้ความหมายอย่างชัดเจนเสมอไป

ในการสอนนาวิชาสังคมวิทยาความรู้คราวหนึ่ง นักศึกษากลุ่มนี้นั่งถูกตั้งคำถามว่า ความรู้คืออะไร? ไม่มีไตรสารารถให้คำตอบที่ชัดเจนจนเป็นที่พอใจต่อตนเอง ได้ในขณะนั้นอีกหนึ่งสับดาห์ต่อมา นักศึกษากลุ่มนี้กลับมาร่วมสอนนาฬร้อนกับคุณครูของแต่ละคน

นักศึกษารายที่ 1

“ความรู้เป็นคำอธิบายต่าง ๆ ซึ่งหลากหลายด้วยสาขาวิชารรม

(Discourse) และเป็นคำอธิบายเกี่ยวกับทุกเรื่องที่มุ่งเน้นต้องการเข้าใจ ”

นักศึกษารายที่ 2

“ ความรู้ คือ ความเชื่อที่ถูกต้องซึ่งสร้างขึ้นอย่างสมเหตุสมผล
บนพื้นฐานของสิ่งที่ถูกต้อง ”

นักศึกษารายที่ 3

“ ความรู้ คือ การตระหนักรู้ของมนุษย์เกี่ยวกับปรากฏการณ์
หรือแบบแผนที่ปรากฏทำให้ตระหนักรู้นั้นเกิดความคิดและจินตภาพ
เกี่ยวกับปรากฏการณ์ ”

นักศึกษารายที่ 4

“ ความรู้ คือ ความพยายามที่จะเข้าถึงความเป็นจริงในเมือง
มนต่าง ๆ ของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์รับรู้ได้โดยปราศจากอคติ ”

นักศึกษารายที่ 5

“ ความรู้ต้องมีลักษณะสำคัญ คือ (1) เป็นความเข้าใจที่
สอดคล้องตรงกับสภาพความจริง ที่ปรากฏและมีแบบแผนในตัวเอง
(2) เป็นสิ่งที่ชี้ช่วยให้มนุษย์สามารถจัดการกับสภาพการณ์และปัญ-

หารอบ ๆ ตัว ได้แก่ (3) เป็นกระแสความคิดที่เป็นแบบแผนหลักซึ่งสังคมในขณะนั้นยอมรับเชื่อถือ ”

นักศึกษารายที่ 6

“ ความรู้ คือ ลิงก์มุนุษย์รับรู้ผ่านกระบวนการสำนึกรู้ (Cognitive process) เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ แล้วประสบการรับรู้นั้นให้ถูกต้องเป็นผลผลิต (product) ซึ่งเป็นเครื่องหมายของความรู้ ”

นักศึกษารายที่ 7

“ ความรู้ คือ องค์ของการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลในการบันทึกความในรู้ให้คงอยู่โดยการใช้กระบวนการทางภูมิวิทยา (epistemological process) เป็นประโยชน์ในการพิจารณาสภาวะที่เป็นอยู่ของสิ่งต่าง ๆ ว่ามีลักษณะอย่างไร? ”

นักศึกษารายที่ 8

“ ความรู้เป็นคำอธิบายเกี่ยวกับสิ่งชิ้นมุนุษย์ต้องการรู้และนำมาตอบสนองความต้องการของตนหรือนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของตน ”

นักศึกษารายที่ ๙

“ความรู้ คือ ระบบความคิดที่มุ่งมั่น “ใช้อธิบายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมุ่งมั่น”

คำตอบเหล่านี้ชี้ให้เราเห็นว่า ปัจเจกบุคคลแต่ละรายอาจให้นิยามของความรู้แตกต่างกัน ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ตอบแต่ละรายพิจารณาลักษณะสำคัญของความรู้จากมุมมอง (*perspective*) ที่แตกต่างกัน หรืออาจใช้พื้นฐานความคิดทางปรัชญา (*philosophical groundwork*) ที่แตกต่างกันในการกำหนดนิยาม ดังกล่าว เช่น นักศึกษารายที่ ๒ สร้างนิยามของความรู้ขึ้นบนพื้นฐานของความคิดทางปรัชญาแบบเหตุผลนิยม (*Rationalism*) ในขณะที่ นักศึกษารายที่ ๕ ใช้พื้นฐานความคิดทางปรัชญาแบบประจักษ์นิยม (*Empiricism*) เป็นต้น

นิยามที่แตกต่างกันเหล่านี้นักจากจะชี้ให้เห็นมุมมองและพื้นฐานความคิดทางปรัชญาที่แตกต่างกันของผู้กำหนดนิยามแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความคุณเครื่องในนิยามของความรู้อีกด้วย

ความแตกต่างกันในนิยามของความรู้ตามมุมมองหรือพื้นฐานความคิดทางปรัชญาที่แตกต่างกันดังกล่าวทำให้เกิดความยากลำบากในการ弄งชี้ให้ชัดเจนว่า อะไรคือความรู้? เมื่อจากสิ่งที่ถือว่าเป็นความรู้ตามความคิดทางปรัชญาแบบหนึ่งอาจไม่ถูกเรียกว่าเป็นความรู้ในทัศนะของความคิดทางปรัชญาแบบอื่น ๆ ถ้าหากต้องการเข้าใจความหมายของความรู้เราจะต้องมีนิยามของความรู้ที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ กล่าวคือ นิยามของความรู้นั้นต้องมีความสามารถในการอธิบายครอบคลุม (generalization) โดยปราศจากการผูกพันติดขึ้นอยู่กับทัศนะทางปรัชญาราย-individual อย่างเช่นจะของกล่าวอีกนัยหนึ่ง นิยามของความรู้ดังกล่าวควรจะเป็นที่ยอมรับได้อย่างหลักหลาโดยบุคคลซึ่งมีทัศนะทางปรัชญาแตกต่างกัน

เราสามารถสร้างนิยามของความรู้ที่ไม่ผูกพันติดขึ้นอยู่กับทัศนะทางปรัชญาเฉพาะด้านได้อย่างไร?

วิถีทางหนึ่งซึ่งอาจทำได้ คือ การกำหนดความรู้โดยพิจารณาบริบทหรือเงื่อนไขการณ์ทางสังคม (Social context) และวัตถุประสงค์ (Objective) ขั้นพื้นฐานของกระบวนการสร้างความรู้

ในการพิจารณาบริบทและวัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานของกระบวนการสร้างความรู้เราอาจเริ่มต้นด้วยการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่า การสร้างความรู้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่มนุษย์กระทำอย่างมีสำนึก โดยมีมูลเหตุอยู่ ใจอย่างไรอย่างหนึ่งเป็นแรงผลักดัน

กิจกรรมซึ่งดำเนินไปตามแรงผลักดันของมูลเหตุอยู่ใจต่าง ๆ มักถูกกระทำภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (ผู้กระทำการ) กับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เช่นมนุษย์ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างตัวมนุษย์กับทรัพยากรที่มนุษย์ต้องการนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคเป็นต้น การสร้างความรู้ก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ถูกกระทำภายใต้เงื่อนไขการณ์ที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม กล่าวอีกนัยหนึ่ง กิจกรรมการสร้างความรู้ล้วนเกิดขึ้นภายในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายขั้นพื้นฐานในการนำความรู้ที่สร้างขึ้นได้มามาใช้ประโยชน์ในการดำเนินความสัมพันธ์ดังกล่าว

ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม ได้อย่างราบรื่นมนุษย์จำเป็นต้องทำความเข้าใจลักษณะ

ต่าง ๆ ทั้งของตนเองและลักษณะของสิ่งแวดล้อม ดังนั้นมุนุษย์ต้องการสร้าง “สื่อ” อย่างไรอย่างหนึ่ง สำหรับใช้ประโยชน์ในการทำความเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

ดังนั้น เราสามารถกล่าวได้ในชั้นนี้ว่า การสร้างความรู้เป็นกิจกรรมซึ่งดำเนินไปภายใต้บริบทของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายขั้นฐานในการสร้างสื่อสำหรับทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำความเข้าใจดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม

เมื่อพิจารณาประเด็นการศึกษาอันหลากหลายขั้นนุษย์สนใจศึกษาค้นคว้าในยุคสมัยต่าง ๆ เรายาจัดกลุ่มแยกประเภทอันหลากหลายขั้นนุษย์สนใจศึกษาได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ตัวมนุษย์เองและสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง วัตถุประสงค์ของการศึกษา (*Object of study*) ในประวัติศาสตร์การค้นคว้าของมนุษย์ไม่เคยมีอะไรนอกเหนือไปจากลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์และลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วยในวิถีทางต่าง ๆ

มนุษย์ศึกษาตนเองจากหลายมุมมอง เช่น ศึกษาองค์ประกอบในร่างกายของตน (สรีรวิทยา, ชีววิทยา, พัฒนกรรมศาสตร์) หรือศึกษาองค์ประกอบหรือลักษณะทางด้านอารมณ์และความคิดของตน (จิตวิทยา) เป็นต้น ในขณะเดียวกัน, มนุษย์สนใจศึกษาสิ่งต่าง ๆ ที่เวลาล้อมตนเอง สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีองค์ประกอบอยู่ 2 ส่วน ได้แก่ มนุษย์คนอื่น ๆ ซึ่งมีชีวิตทางสังคมแวดล้อมเราและคน และสิ่งแวดล้อมชนิดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ในสังคม เช่น พื้นดิน แม่น้ำ ไฟ แร่ธาตุ สัตว์ พืช เป็นต้นดังนั้น, เรามาระถกถ้วนว่า ได้ว่า นอกจากนี้ไปจากความสนใจในการทำความเข้าใจตนเองแล้ว มนุษย์ยังต้องการทำความเข้าใจคนอื่น ๆ ที่ดำเนินชีวิตแวดล้อมและมีความสัมพันธ์กับตนเองอยู่ในโลกทางสังคม (Social world) และยังต้องการทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกหลากหลายภายในโลกทางวัตถุ (material world) ทั้งโลกทางสังคมและโลกทางวัตถุคือองค์ประกอบพื้นฐาน 2 ส่วน ที่ประกอบกันขึ้นเป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์, โลกทางสังคมและโลกทางวัตถุ คือ องค์ประกอบพื้นฐานที่ปรากฏอยู่ด้วยกันอย่างต่อเนื่องในกาลเวลาและเทศะโดยมี

ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแนบแน่น องค์ประกอบทั้งหมดนี้ รวมตัวกันเป็น “ธรรมชาติ” (*nature*) ที่สมบูรณ์ กิจกรรมการ ค้นคว้าของมนุษย์มีจุดมุ่งหมายขึ้นพื้นฐานที่จะทำความเข้าใจธรรมชาติเหล่านี้ มนุษย์ต้องการทำความเข้าใจลักษณะหรือภาวะที่เป็นจริง (*reality*) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในธรรมชาติ

มนุษย์ดำเนินกิจกรรมทุกชนิดของตนโดยการออกแบบวิธีการ (*method*) ซึ่งตนเชื่อในขณะนั้นว่าเหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพในการบรรลุจุดมุ่งหมายของกิจกรรมดังกล่าว และแก้ไขปรับปรุงวิธีการเหล่านั้นเมื่อเห็นว่ามันขาดความเหมาะสมสมหรือหย่อนประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น มนุษย์ออกแบบจอบเสียงสำหรับใช้ในการบุกดินเพื่อการเกษตรแล้วพัฒนาต่อ ๆ มาเป็นรถแทรคเตอร์ หรือ อออกแบบเกวียนสำหรับใช้ในการเดินทางบนพื้นผิวโลกแล้วพัฒนาต่อมา เป็นรถยนต์ เป็นต้น เราสามารถเรียกวิธีการเหล่านี้ว่า “เทคโนโลยี” (*technology*) เช่น เทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีการสื่อสาร คมนาคม ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะเข้าใจภาวะที่เป็นจริงของธรรมชาติ มนุษย์ก็ได้ออกแบบวิธีการต่าง ๆ ซึ่งตนเอง

เชื่อในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ว่ามีประสิทธิภาพในการบรรลุจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการค้นคว้า ทั้งยังได้ปรับปรุงแก้ไขวิธีการค้นคว้าต่าง ๆ เมื่อเห็นว่ามันขาดประสิทธิภาพในการสร้างความรู้ที่สมจริงสอดคล้องกับภาวะของธรรมชาติอย่างไรก็ตาม, เรายังจะไม่เรียกวิธีการค้นคว้าความรู้ต่าง ๆ ของมนุษย์ว่า “เทคโนโลยีการสร้างความรู้” หรือ “เทคโนโลยีการค้นคว้า” แต่อาจจะเรียกมันรวม ๆ กันว่า “ภูมิวิทยา” (*Epistemology*) หรือ “ระบบวิธีศึกษา” (*Methodology*)

ไม่ว่าเราจะเรียกมันว่าอย่างไรก็ตาม, วิธีการเหล่านี้นักคิดวิธีการซึ่งมนุษย์ในกาลเทศะต่าง ๆ ออกแบบขึ้นโดยใช้ในขณะนั้น ๆ ว่ามันสามารถถูกประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตน遑ดองต้องการทำความเข้าใจภาวะที่แท้จริงของธรรมชาติ

ในการออกแบบวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพื้นฐานรองรับหรือเป็นกรอบกำหนดการออกแบบวิธีนั้น ๆ ลักษณะของวิธีการที่ออกแบบได้จะมีความสัมพันธ์กับพื้นฐานความคิดที่รองรับการออกแบบ เช่น ชอบเสี่ยมและรถแทรกเตอร์ถูกออกแบบขึ้นบนพื้นฐานความ

คิดว่าเครื่องมือบุคคลที่มีประสิทธิภาพต้องมีความแข็งแกร่งและคม วิธีการค้นคว้าของมนุษย์แต่ละวิธีก็ถูกออกแบบขึ้นบนพื้นฐานความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งรองรับหรือเป็นกรอบความคิดกำหนดลักษณะวิธีการค้นคว้า นั้น นักวิชาการมักเรียกความคิดพื้นฐานชั้นรองรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ว่าความคิดเชิงปรัชญา ความเชิงปรัชญาหมายถึงลักษณะถูกสร้างขึ้นให้เป็นฐานความคิดของรับหรือกรอบความคิดกำหนด การออกแบบวิธีการค้นคว้าต่าง ๆ หลากหลายวิธีในประวัติศาสตร์ การสร้างความรู้ของมนุษย์สมัยต่าง ๆ เช่น กรอบความคิดแบบเหตุผลนิยม (*Rationalism*) กรอบความคิดแบบจิตนิยม (*Idealism*) และ กรอบความคิดแบบประจักษณ์นิยม (*Empiricism*) เป็นต้น

กรอบความคิดเชิงปรัชญาที่แตกต่างกันอาจโน้มนำให้มนุษย์สร้างวิธีการค้นคว้าแตกต่างกัน เช่น กรอบความคิดแบบเหตุผลนิยม เป็นพื้นฐานให้มนุษย์ในสมัยกรีกโบราณออกแบบแบบวิธีการค้นคว้าชี้เรียงรวม ๆ กันในปัจจุบันว่า “ ตรรกวิทยา ” (*logic*) ประจักษณ์นิยม เป็นกรอบความคิดพื้นฐานรองรับวิธีการที่นักค้นคว้าธรรมชาติเกี่ยวกับโลกทางวัตถุ ในสมัยปัจจุบันนิยมใช้อ้างถึงแพร่หลายและเรียกวิธีการ

ดังกล่าวว่า “ การทดลอง ” (experiment) เป็นต้น

ไม่ว่าวิธีการสร้างความรู้นั้นจะได้รับการออกแบบขึ้นภายใต้การกำหนดของกรอบความคิดเชิงปรัชญาแบบใด วิธีการสร้างความรู้ที่แตกต่างกันดังกล่าวล้วนแต่ถูกมนุษย์ประยุกต์ใช้ในการเทศะต่าง ๆ กันด้วยจุดมุ่งหมายขั้นพื้นฐานในการสร้างข้อสรุปเชิงสัญลักษณ์ที่มีสาระ (Content) อันจะเป็นสื่อนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะต่าง ๆ ของธรรมชาติ ข้อสรุปเชิงสัญลักษณ์เหล่านี้อาจถูกทำให้ปรากฏในรูปของตัวอักษรบนแผ่นกระดาษ, ถ้อยคำที่เผยแพร่ถ่ายทอดโดยการบอกรเล่า, สัญลักษณ์ทางไฟฟ้าที่ถูกบันทึกอยู่ในแผ่นเทปบันทึกเสียงหรือภาพ, หรือสัญลักษณ์รูปแบบอื่นซึ่งมนุษย์ในสังคมสามารถเข้าใจความหมายร่วม (Shared meaning) ชี้ถูกกำหนดให้มีอยู่ในสัญลักษณ์ชนิดนั้น ๆ ได้

ข้อสรุปเชิงสัญลักษณ์ดังกล่าวจึงเป็นผลผลิต (product) ที่มนุษย์สร้างขึ้นจากการประยุกต์ใช้วิธีการค้นคว้าต่าง ๆ ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะให้ได้สื่อสารรับนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ ผลผลิตที่สร้างขึ้นได้นั้นคือสิ่งที่เรียกว่า “ ความรู้ ” (knowledge)

เราสามารถกล่าวได้โดยสรุปว่า ความรู้เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคมซึ่งถูกสร้างขึ้นภายใต้ในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยประยุกต์ใช้วิธีการต่าง ๆ ด้วยจุดมุ่งหมายขั้นมูลฐานในการทำความเข้าใจสภาวะต่าง ๆ ของธรรมชาติ และใช้ประโยชน์จากความเข้าใจนั้นในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม

คำอภิปรายเกี่ยวกับนิยามของความรู้ข้างต้น นอกจากจะไม่ผูกพันติดอยู่กับวิธีการค้นคว้าแบบใดแบบหนึ่งเพียงด้านเดียวแล้ว ยังช่วยให้เรานเข้าใจลักษณะพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของความรู้ในฐานะที่เป็น “ภาพจนน์เกี่ยวกับความเป็นจริง” (*image of reality*)

ไม่ว่าจะถูกสร้างขึ้นด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงเพียงใด ก็ตาม ความรู้ไม่ใช่ “ความจริง” ภายใต้ตัวเอง แต่เป็น “ภาพจนน์เกี่ยวกับความเป็นจริง” ของสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์พยายามสะท้อนออกมานี้ให้เป็นที่เข้าใจร่วมกันได้ในรูปของสื่อเชิงสัญลักษณ์ซึ่งมนุษย์ใช้วิธีการต่าง ๆ สร้างขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายในการอธิบายสภาวะต่าง ๆ ในธรรมชาติ ข้อสรุปเชิงสัญลักษณ์เหล่านี้จึงไม่ใช่ “ความเป็นจริง”

หรือสภาวะที่แท้จริงของธรรมชาติโดยตัวของมันเอง แต่เป็น “ ภาพพจน์ ” อย่างโดยย่างหนึ่งซึ่งมุ่ยสร้างขึ้นเพื่อประมาณการเทียบเคียง (approximate) หรือสะท้อนให้เห็นลักษณะต่าง ๆ ของสภาวะธรรมชาติ ในทำนองคล้ายคลึงกับที่ภาพถ่ายต่าง ๆ เป็นเพียง “ ภาพพจน์ ” ที่สะท้อนลักษณะของสิ่งที่ถูกถ่ายจากบางมุมมอง ดังนั้นภาพพจน์เกี่ยวกับความเป็นจริง (ไม่ว่าจะถูกสร้างขึ้นด้วยวิธีการใด) จึงมีความคลาดเคลื่อนไปจากลักษณะที่แท้จริงของสิ่งซึ่งมันต้องการอธิบาย ได้เสมอ ความรู้ที่มุ่ยสร้างขึ้นไม่สามารถประมาณการเทียบเคียงลักษณะที่เป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์แบบมันสามารถเป็นได้เพียงภาพสะท้อนความเป็นจริงบางแบ่งบางมุมที่มุ่ยต้องการทำความเข้าใจ ความรู้ทุกชนิดจึงมี “ ระดับความจริง ” (degree of validity) ซึ่งไม่สมบูรณ์เสมอ

ในทางปฏิบัติ มุ่ยไม่สามารถทราบอย่างแน่ชัดว่าลักษณะที่แท้จริงของสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างไร? แต่มุ่ยพยายามประมาณการลักษณะดังกล่าวด้วยวิธีการต่าง ๆ ในการสร้างภาพพจน์เกี่ยวกับความเป็นจริง ภาพสะท้อนลักษณะโดยประมาณของความเป็นจริงเหล่านี้

คือความรู้ซึ่งจำเป็นต้องถูกประเมินความสมจริงเพื่อรับรองหรือปฏิเสธ
ความน่าเชื่อถือ (*reliability*) ของความรู้นั้น ในแง่หลักการ, ความรู้
ที่สมจริงคือภาพพจน์ที่สามารถทบทวนอธิบายได้โดยสนิทกับลักษณะ
ความเป็นจริงหรือถ้าวอเก้นยหนึ่งได้ว่า ความรู้ที่สมจริงคือคำอธิบายที่
สามารถประมาณการเกี่ยวกับลักษณะที่เป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ โดย
ปราศจากความคลาดเคลื่อนอย่างสิ้นเชิง แต่เนื่องจากเราไม่สามารถ
ทราบลักษณะที่แท้จริงของสิ่งต่าง ๆ เราจึงไม่สามารถเปรียบเทียบ
“ภาพพจน์เกี่ยวกับความเป็นจริง” กับ “ความเป็นจริง” ได้โดยตรง
ในทางปฏิบัติเราจำเป็นต้องนำภาพพจน์เกี่ยวกับความเป็นจริง (หรือ
ความรู้ต่าง ๆ) ไปประเมินความสมจริงด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์ตาม
การกำหนดของกรอบความคิดเชิงปรัชญา ดังนั้น, เราจึงอาจมีข้อด้อยของ
หลักเกณฑ์ในการประเมินความสมจริงที่แตกต่างกัน ได้มากเท่า ๆ กัน
ที่มีข้อด้อยของกรอบความคิดและวิธีการสร้างความรู้อันแตกต่างกัน

เพราะเหตุที่ความรู้อาจมีระดับความสมจริงที่แตกต่างกันและ
การประเมินความสมจริงของความรู้อาจทำได้โดยใช้หลักเกณฑ์การ

ประเมินที่แตกต่างกัน เรายังมักประสบปัญหาในการแยกแยะคำอธิบาย ที่เป็นความรู้ จากคำอธิบายที่ไม่ใช่ความรู้ ในขณะที่มนุษย์มีความ สามารถในการสร้างภาพพจน์เกี่ยวกับความเป็นจริง มนุษย์ยังอาจใช้ ศักยภาพดังกล่าวในการสร้างภาพพจน์เกี่ยวกับสิ่งที่ไม่เป็นจริง เช่น ภาพพจน์เกี่ยวกับพระเจ้า ภาพพจน์ที่ว่าโลกแบน ภาพพจน์ที่ว่า “ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ” หรือ “ พระมหาลิขิต ” กำหนดชะตาชีวิตทางสังคม เป็นต้น

ภาพพจน์หรือคำอธิบายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เป็นจริงจึง มีลักษณะเป็น “ ภาพพจน์ที่หลงผิด ” (Myth) มากกว่าที่จะเป็น ความรู้ ปัญหาเกี่ยวกับภาพพจน์ที่หลงผิดก็คือในขณะที่เรากำลังสร้าง หรือรับถ่ายทอดภาพพจน์ที่ไม่เป็นจริงเหล่านี้ เราไม่สามารถประเมิน ได้อี่างแน่ชัดว่ามันไม่เป็นจริง เพราะเราไม่สามารถทราบว่าลักษณะ ที่แท้จริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นต้องการอธิบายมีรูปลักษณะเช่นใดกัน แน่? ดังนั้น การประเมินว่าภาพพจน์ใดเป็นความหลงผิดจึงมีปัญหา ยุ่งยากซับซ้อนพอ ๆ กับการประเมินระดับความสมจริงของความรู้ต่าง ๆ

การสร้างความรู้กับการสร้างความทรงจำต่างกันมีลักษณะพื้นฐานเป็นกระบวนการสร้างภาพจนนี้เชิงสัญลักษณ์ (*Symbolic image construction*) ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งภายในและภายนอกหุ่นเชี้ยว การดังนั้น ลิ่งชึง ได้รับการเผยแพร่ภายในสถาบันทางวิชาการ ในฐานะที่เป็น “ความรู้” จึงอาจมีบางส่วนที่เป็นเพียงความทรงจำในทำนองกลับกัน ลิ่งชึงเรียนรู้กับภายนอกหุ่นเชี้ยวทางวิชาการในฐานะที่เป็น “สามัญสำนึก” อาจมีบางส่วนซึ่งเป็นความรู้ที่มีระดับความสมจริงสูง

ปัญหาในทางปรัชญาเกือบ เราไม่มีวิธีการที่สามารถเข้าใจเส้นแบ่งของเบตระห่วงความรู้กับความทรงจำออกจากกันให้ได้อย่างชัดเจนนอกจากนี้ ไปจากการนำเอาความรู้หรือความทรงจำเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ด้วยความเชื่อถือหรือศรัทธา และตรวจสอบดูผลลัพธ์ ระยะยาวจากการประยุกต์ใช้ดังกล่าวว่าเป็นประโยชน์สอดคล้องกับสภาพความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับลิ่งแวนดลอมต่าง ๆ หรือไม่? ความรู้หรือความทรงจำที่ประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับลิ่งแวนดลอมในขณะนั้นจะได้รับการค้ำจุน

รักษาในระยะยาว (เช่น คำอธิบายในวิชาพิสิกส์, คำอธิบายในไฮรา-
ศาสตร์) ความรู้หรือความหลงผิดที่เริ่มขาดความสอดคล้องกับสภาพ
ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม จะค่อยๆ ถูกปฏิเสธไปใน
ที่สุด (เช่น คำอธิบายเกี่ยวกับจักรวาลของปราชญ์สมัยกรีกโบราณ)

ความรู้กับความหลงผิดจึงปรากฏควบคู่กันมาโดยตลอดใน
ประวัติศาสตร์การค้นคว้าของมนุษย์ นี่คือปรากฏการณ์ธรรมชาติอีก
ชนิดหนึ่งในโลกทางสังคมของมนุษย์

บรรณานุกรม

1. Arons, A. and Bork, A., eds., (1964), *Science & Ideas*, (New Jersey : Prentice - Hall)
2. Benton, T., (1977), *Philosophical Foundations of the three Sociologies* (London : Routledge & Kegan Paul)
3. Berger, P. and Luckmann, T., (1967), *The Social Construction of Reality*, (New York : Anchor Books)
4. Blumer, H., (1969), *Symbolic Interactionism*, (New Jersey : Prentice - Hall)
5. Braybrook, D., (1965), *Philosophical Problems of the Social Sciences*, (New York : Macmillan)
6. Buchanan, S., (1972), *Truth in the Sciences*, (Charlottesville : University Press of Virginia)
7. Mannheim, K., (1952), *Essays on the Sociology of Knowledge*, (London : Routledge & Kegan Paul)
8. Mulkay, M., (1979), *Science and the Sociology of Knowledge*, (London : George Allen & Unwin)